

A intervención educativa Modelo Burela

A xénese da intervención educativa Modelo Burela prodúcese durante o curso 2003-2004. Unha vez feito un diagnóstico sobre a convivencia entre culturas e a súa influencia no ámbito escolar, programamos e realizamos un traballo de campo e cos materiais recollidos fixemos a primeira actividade destinada ao público xeral: unha exposición aberta na Sala de Arte do Auditorio Municipal, feita por iniciativa do Instituto Perdouro e con colaboración da Concellería de Cultura.

Dous anos máis tarde (no curso 2006-2007), esa mesma intervención educativa -substancialmente mellorada coa incorporación dos coñecementos adquiridos na fase de realización e de avaliación- recibiu o recoñecemento institucional da Consellería de Educación a través dun premio de innovación educativa. Co apoio económico recibido en cada unha das convocatorias, continuamos facendo escola dentro e fóra do recinto escolar e en 2008 asumimos a responsabilidade de coordinar a redacción do Modelo Burela de Planificación Lingüística, que foi aprobado por unanimidade no pleno municipal. Dese xeito, durante tres anos (2008-2011), a nosa intervención educativa asumiu a responsabilidade de orientar as actuacións do concello en materia lingüística, unha situación que se modificou co cambio de goberno local, que non anulou o acordo plenario, mais tampouco continuou coa súa implementación.

Bernardo Penabade

IES Perdouro

proxectoneo@gmail.com

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN

ISSN: 1132-8932

Páx. 41-44

Ao longo destes máis de quince anos e á vista da validez pedagóxica e da acollida nos ámbitos académicos -xa coa denominación explícita Modelo Burela- fomos recibindo tanto do goberno galego como de diversas entidades sociais outros recoñecementos que nos deron azos para continuar en activo.

Entre as múltiples áreas de traballo do Modelo Burela (educación, cultura, sanidade, deporte, relixión, comercio, xustiza e notariado...) están a comunicación xornalística, a atención á diversidade dos tipos NEE e NEAE, intercambios educativos, xornadas de animación á lectura e aínda as actividades destinadas ao conxunto da cidadanía dentro do marco de colaboración entre escola e sociedade.

1) ESCOLA DE COMUNICACIÓN

Con esta iniciativa de colaboración con Radio Burela (en materia de radio educativa) e co Portal Galego da Lingua (en materia de xornalismo no soporte dixital) realizamos un traballo en dobre dirección: a da escola de comunicación entendida como un mecanismo

de reforzo da didáctica das linguas que se realiza dentro do currículo, e a da inclusión social de persoas excluídas ou en risco de exclusión.

Á vista da habitual incorporación de alumnado adolescente de diversas razas e nacionalidades -con escasa o nula escolarización-, mantemos o noso plan de atención específica a estas persoas con necesidades educativas básicas para: a) reforzar a súa socialización, b) fomentar entre a audiencia os valores positivos da interculturalidade.

No ámbito da radio escolar, o profesorado directamente implicado participa en tarefas de coordinación da programación e organización de actividades; na produción, guionización e realización dos programas de periodicidade semanal, e na supervisión do traballo de comunicación feito a través das redes sociais. O resto do profesorado implícase ocasionalmente en tarefas de comunicación escrita e audiovisual, e colabora no proceso de produción e de realización do programa radiofónico (nalgúns dos programas participando como entrevistados/as).

A responsabilidade principal recae nun grupo de alumnos e alumnas que participan constantemente en tarefas de comunicación corporativa nas plataformas de redes sociais e cada semana en produción e locución. Por norma xeral, en todos os programas participan como invitados alumnos e alumnas de calquera grupo do IES Perdouro ou doutros centros educativos de nivel semellante ou superior, e, para efectuar os convites, ademais dos méritos da persoa convidada, téñense en conta os criterios de xénero e resposta positiva á interculturalidade.

Programas de radio

Con estes criterios, cada semana realizamos dous programas de radio: Proxecto Neo e Grandes Voces do Noso Mundo.

- **Proxecto Neo**, a intervención destinada á incorporación á cultura galega de persoas que non tiveron a nosa como a súa primeira lingua (neofalantes). Desde o mes de xaneiro de 2012 mantemos unha emisión radiofónica de **1 hora semanal** (durante o curso académico) na que damos a coñecer experiencias de neofalantes que poden servir de modelo para outras persoas que necesitan estímulo para iniciar ese proceso.

O primeiro dos obxectivos de Proxecto Neo é puramente didáctico. Antes de nada, é unha actividade práctica de aprendizaxe significativa, de práctica lingüística oral e escrita, de fomento da responsabilidade individual nos traballos colaborativos. Alén diso, é tamén un medio de divulgación dun modelo de educación inclusivo e un referente da interculturalidade. Noutras palabras: con Proxecto Neo ensinamos Lingua, Literatura e Cul-

tura dun xeito moi práctico; coñecemos experiencias de aprendizaxes de segundas e terceiras linguas; ofrecemos modelos de incorporación de neofalantes, e facilitamos a participación de mozos e mozas en risco de exclusión.

- **Grandes Voces do Noso Mundo** é un programa radiofónico de contido musical, dirixido por Marco Pereira Oliveira, un estudante cego que chegou ao Instituto Perdouro para cursar Administración e Finanzas e que seis anos máis tarde -cando está a punto de completar o Grao en Ciencias da Comunicación na USC- continúa colaborando coa nosa sección de atención á diversidade. O **Grandes Voces** é unha hora semanal feita con idéntico criterio que o **Cantos na Maré**, o festival que se celebra anualmente en Pontevedra -dirixido por Uxía Senlle- e que reúne na nosa terra os e as artistas máis representativos do mundo de raíz galega. Precisamente coa sintonía dos **Cantos na Maré** na cabeceira, todas as semanas propiciamos unha ponte musical bidireccional entre as dúas beiras do Atlántico, unindo Europa con África e América. É un diálogo musical feito cos pés na terra, partindo da música galega e fortalecendo os vínculos co noso mundo lingüístico.

Isto concrétase en que emitimos música comentada -con criterio divulgativo- tendo en conta que: 1) debe ser música cantada -non só instrumental- e 2) debe ser cantada nunha das variantes do noso idioma.

Como o programa está feito na nosa terra, as nosas músicas son o elemento nuclear e as outras son diferentes "complementos". Todas as semanas están Sés, Guadi, Xavier Díaz, Pucho Boedo, Uxía Sen-

lle ou Miro Casabella... e con eles o Zeca Afonso, Mafalda Veiga, Dulce Pontes ou Capicua... Roberto Carlos ou Gilberto Gil ou Adriana Calcanhoto... e Cesária Évora e Karina Gomes e Maira de Andrade... e Aline Frazão e Yara da Silva.

Nesta altura, levamos emitidos douscentos sesenta e catro programas, todos eles feitos "ao vivo" e lanzados no sistema analóxico para unha parte dos cascos urbanos de Burela, Ferrol, Coruña, Vigo e São Paulo (Brasil) e en dixital para todo o mundo, tanto ao vivo como a través da radio á carta. Iso implica que pode ser sintonizado no momento de ser emitido ou a posteriori, tanto desde a rede informática como desde o sistema de telefonía.

En consonancia coa pedagogía Modelo Burela, con este programa pretendemos: ofrecer unha visión universalista da nosa cultura; dar a coñecer a nosa música na nosa terra e proxectala para o exterior; recoller o eco doutras músicas mundiais que teñen a raíz na nosa; establecer diálogo coas persoas que as compoñen, producen ou interpretan; ofre-

cer un modelo alternativo de estabilidade lingüística; mellorar a formación e a integración da poboación invidente, e sensibilizar a comunidade no referente ao establecemento de relacións coas persoas con necesidades educativas especiais.

2) PROGRAMA EDUCATIVO DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Como desde setembro de 2014 traballamos con alumnado en situación de fracaso escolar extremo, impulsamos unha intervención educativa estábel durante varios anos, ao longo dos cales elaboramos e avaliamos un protocolo de actuación que atende prioritariamente:

1º.- á interlocución coas familias, para facelas partícipes da educación e tamén para ter nelas unha fonte de información sobre os alumnos e alumnas.

2º.- á mediación cos servizos sociais e asociacións culturais, deportivas e recreativas, como axentes de inclusión social, complementarios da educación escolar.

3º.- á adecuación dos obxectivos curriculares e a metodoloxía didáctica ao nivel real do alumnado, moi distanciados dos marcados oficialmente para ese curso.

3) DOS INTERCAMBIOS EDUCATIVOS Á ANIMACIÓN Á LECTURA

Durante todos estes anos de aplicación vimos mantendo colaboracións estábais con outros institutos da nosa terra, de lugares que teñen circunstancias parecidas (como Cataluña ou Euskadi) e do Estado Español. Mais todos os anos nos mantemos en contacto cos países anglófonos e francófonos e, obviamente, con Portugal.

Con respecto á animación á lectura, sexa presencial nos centros educativos, a través da radio, ou sexa a través de colaboracións con outras entidades públicas ou privadas, propiciamos o encontro de escritores e escritoras co público escolar e adulto. Ademais das numerosas actividades dirixidas a grupos específicos, realizamos xornadas máis completas dedicadas a Xosé Neira Vilas, Carlos Reigosa, Séchu Sende e Antía Yáñez (ex-alumna do centro).

4) INTERVENCIÓNS EDUCATIVAS DESTINADAS AO CONXUNTO DA CIDADANÍA

Como xa adiantamos na cabeceira deste relatorio, no noso proxecto educativo as actividades realizadas fóra do recinto escolar -por exemplo os traballos de campo- son tanto ou máis importantes que as realizadas dentro. As nosas liñas de traballo continuado fomentan o uso da lingua galega nos escritos do ámbito familiar (convites, recordatorios, lápidas...), das comunicacións comerciais e empresariais, das comunidades de edificios de vivendas (liña de traballo cada vez menos interesante, porque nesta altura o sector profesionalizouse e a emisión recae nun reducido conxunto de empresas) e das actuacións xurídicas e notariais. ■

REDES SOCIAIS ESPECÍFICAS

- Blogue do programa: www.modeloburela.blogspot.com
- Perfil de Facebook: <https://www.facebook.com/modeloburela/>
- Blogue do programa: www.proxectoneo.blogspot.com
- Perfís de Facebook: <https://www.facebook.com/proxecto.neo.3> (perfil) <https://www.facebook.com/groups/proxectoneo/> (grupo) <https://www.facebook.com/proxectoneoenfotos/> (crónica fotográfica)
- Perfil de Twitter: <https://twitter.com/ProxectoNeo>
- Perfil de Instagram: <https://www.instagram.com/proxectoneo/>
- Radio á carta: https://www.ivoox.com/podcast-podcast-proxecto-neo-sq_f1131749_1.html

REFERENCIAS

- BASANTA VAL, ALICIA. 2021. *Educación dos caboverdianos e caboverdianas en Burela: integración, formación e abandono escolar*. TFG Traballo presentado na Facultade de Formación do Profesorado da Universidade de Santiago de Compostela para a obtención do Grao en Mestre/a de Educación Primaria.
- BIRMINGHAM, NICOLA. 2021. *Language Ideologies and Transnational Migration: A Study of Cape Verdeans in Galicia*. Languages 6:99. <https://doi.org/10.3390/languages6020099>
- DEPALMA, RENÉE, AND ANTÍA PÉREZ-CARAMÉS. 2018. *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-Diversity*. Edited by Renée DePalma and Antía Pérez-Caramés. Berlin: Springer.
- GIL CORDIDO, SARA. 2020. *Historias de la comunidad caboverdiana en Burela. De los dez graozinho di terra a la costa gallega*. TFM en Periodismo Avanzado. Reportarismo presentado na Universidade Blanquerna – Ramon Llull, Barcelona.
- LÓPEZ VALE, AIDA. 2011. "Aplicación da metodoloxía do "modelo Burela" no Vicedo: un novo éxito desta estratexia normalizadora", in *Lingua e sanidade, VII Xornadas sobre lingua e usos* (2011. A Coruña), Xesús M. Mosquera Carregal (ed.). A Coruña: Universidade da Coruña, 2011, p. 159-167. ISBN: 978-84-9749-479-3
- MARTÍNEZ GARCÍA, MARÍA. 2021. *Voces ausentes no currículo: unha análise crítica a través da poboación caboverdiana de Burela*. TFM de Psicopedagogía presentado na Facultade de Ciencias da Educación da Universidade da Coruña.
- PENABADE, BERNARDO. 2011. "A normalización lingüística na sanidade: a estratexia "modelo Burela", in *Lingua e sanidade, VII Xornadas sobre lingua e usos* (2011. A Coruña), Xesús M. Mosquera Carregal (ed.). A Coruña: Universidade da Coruña, 2011, p. 149-157. ISBN: 978-84-9749-479-3 Tomado de: <http://ruc.udc.es/bitstream/2183/8891/1/CC121art11.pdf>
- PENABADE, BERNARDO. 2011. "Ricardo Carvalho Calero: planificador da lingua galega", in *Ricardo Carvalho Calero: ciencia, literatura e nación*, 2011: 147-156. ISBN: 978-84-9749-475-5
- PENABADE, BERNARDO. 2018. "The Neo Project: An Educational Radio Program to Promote Social Cohesion", in DePalma, Renée, and Antía Pérez-Caramés. 2018. *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-Diversity*. Edited by Renée DePalma and Antía Pérez-Caramés. Berlin: Springer.
- SAN JOSÉ OVEJERO, NATALIA. 2021. *Los centros educativos como contenedores culturales. La creación de un proceso innovador de participación de la comunidad escolar en el conocimiento*. Máster Universitario en Formación del Profesorado de Educación Secundaria Obligatoria y Bachillerato, Formación Profesional y Enseñanza de Idiomas. Universidad Nebrija.